

УДК 64:613.2-641

**FEATURES OF PRODUCT SUPPLIER SELECTION STAGES
FOR CATERING FOR SCHOOLCHILDREN
ОСОБЛИВОСТІ ЕТАПІВ ВИБОРУ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ПРОДУКТІВ ДЛЯ
ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ ШКОЛЯРІВ**

Тіурікова І.С. / Тюрікова І.С.

d.t.s., prof. / д.т.н., проф.

ORCID: 0000-0001-7091-0884

Ярошенко Т.М. / Ярошенко Т.М.

magistr / магистр

Poltava University of Economics and Trade,

Ukraine, Poltava, 3 Kovalya St., 36001

Полтавський університет економіки і торгівлі

Україна, Полтава, вул. Ковалю, 3, 36001

Анотація. В роботі розглянуто зовнішні фактори, що впливають на процес вибору постачальників продуктів для організації харчування школярів. Розроблено блок-схему процесу планування закупівель, вибору та затвердження постачальників за результатами досліджень на діючому підприємстві. Проведено порівняльний аналіз і обґрунтовано підхід та етапи вибору постачальників для підприємств, що здійснюють організацію харчування школярів та закладів ресторанного господарства.

Ключові слова: вибір постачальників, харчові продукти, організація харчування школярів, заклад ресторанного господарства, етапи вибору постачальників

Вступ.

Здоров'я нації визначається насамперед станом здоров'я її дітей та підлітків. Дані численних досліджень показують, що джерело виникнення відмінностей у здоров'ї дорослих треба шукати в їхньому дитинстві [1]. Від стану здоров'я підростаючого покоління залежить розвиток суспільства у майбутньому. Дані ВООЗ свідчать, що здоров'я людини на 70% залежить від харчування [2].

Протягом тривалого часу основним соціально детермінуючим фактором життєдіяльності дітей виступають заклади освіти. У вітчизняній та зарубіжній літературі зазначається, що незамінним та практично єдиним (після сім'ї) закладом, що спроможний впливати на стан здоров'я підлітків, є освітній заклад [3]. Організація дитячого харчування – це важливий та відповідальний напрямок діяльності сфери HoReCa, адже саме харчування відіграє важливу роль у повноцінному розвитку і зростанні малечі [4].

Виробники продуктів харчування постійно знаходяться в умовах конкурентної боротьби за отримання максимального прибутку. Нажаль, до можливих шляхів отримання прибутку належать: зниження собівартості товарів шляхом погіршення їх якості, введення в оману споживачів, продаж недоброякісних товарів чи виготовлення фальсифікатів. Потрапляння таких товарів до харчоблоків повністю унеможлиблює забезпечення права дітей на здорове та безпечне харчування [5].

Підприємці, що забезпечують харчування дітей в закладах освіти, несуть колосальну відповідальність – не допустити небезпечні продукти до споживання дітьми. Тож, якість та безпечність харчових продуктів, які надходять до

харчоблоків, мають бути на високому рівні, а підхід до вибору постачальників – критичним [6].

Основний текст.

Мета дослідження - проведення аналізу особливостей вибору постачальників продуктів для організації харчування дітей в закладах загальної середньої освіти порівняно із закладами ресторанного господарства.

Для виконання поставленої мети необхідно: вивчити зовнішні фактори, що впливають на процес вибору постачальників; розробити блок-схему процесу планування закупівель, вибору та затвердження постачальників за результатами досліджень на діючому підприємстві; провести аналіз підходу щодо вибору постачальників різними операторами ринку; порівняти етапи вибору постачальників для підприємств, що здійснюють організацію харчування школярів та закладів ресторанного господарства.

Підприємства з виробництва харчових продуктів, що співпрацюють із закладами освіти, повинні будувати свою діяльність у чітких законодавчих і нормативних рамках:

- *норми харчування* – встановлені Постановою Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 305 «Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» – регламентують перелік дозволених до використання продуктів харчування, нормують їх кількість та кратність споживання впродовж дня [7];
- *порядок надання послуг з організації харчування* – регламентується Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти» – встановлює загальні вимоги до організації харчування дітей в закладах освіти, вимоги до харчових продуктів, призначених для продажу учням в буфетах та у торговельних апаратах, а також перелік харчових продуктів, які заборонено реалізовувати у шкільних буфетах та торговельних апаратах, розміщених в закладах освіти [8];
- *торгівельні надбавки* – встановлюються розпорядженнями голів обласних державних адміністрацій та, як правило, не перевищують 50% відпускної ціни постачальників;
- *ціна обіду* – встановлюється органами місцевого самоврядування, зокрема, рішенням виконавчих комітетів, та фігурує в тендерних процедурах закладів освіти, що унеможлиблює її перевищення.

Зазначені зовнішні фактори значною мірою впливають на діяльність підприємства харчування в цілому та ускладнюють процес вибору постачальників зокрема.

На основі результатів досліджень, які проведено на Комунальному підприємстві шкільного харчування «Мрія» Охтирської міської ради Сумської області, розроблено блок-схему процесу планування закупівель, вибору та затвердження постачальників (рисунки 1).

Відповідно до розробленої блок-схеми за першим і другим етапом здійснюється стратегічний аналіз діяльності підприємства, прогнозується очікуваний фінансовий результат від господарської діяльності, створюються плани

досягнення цілей та формується фінансовий план на рік (рисунок 1).

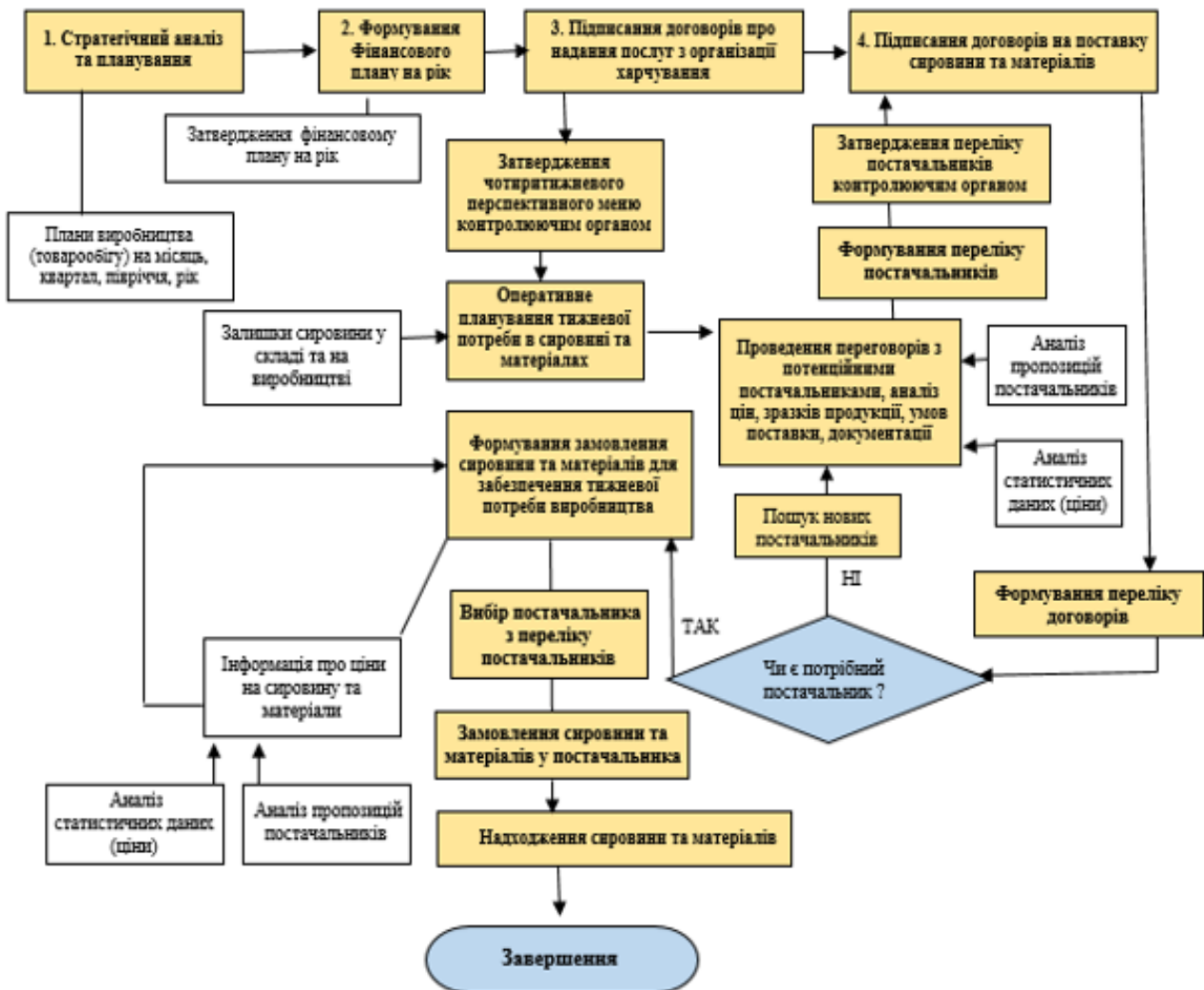

Рисунок 1 – Блок-схема процесу планування закупівель, вибору та затвердження постачальників

Авторська розробка

Третій етап передбачає укладання договорів про надання послуг з організації харчування, якому передують тривалий процес участі підприємства в тендерних процедурах. Серед переліку документів, що подаються в тендерній пропозиції є перспективне сезонне чотиритижневе меню, яке розроблене відповідно до вимог законодавства України та погоджене міським/районним Управлінням Головного Управління Держпродспоживслужби. Здійснюючи аналіз тендерних пропозицій замовників на підставі затверженого меню розраховується орієнтовна потреба в продуктах харчування та інших товарах для якісного виконання зобов'язань, вразі перемоги в торгах.

Саме в цей період реалізується активний пошук постачальників сировини та укладаються угоди про співпрацю. Проте, процес підписання договорів (четвертий етап) має значно ускладнений характер.

Проведено аналіз щодо підходів до вибору постачальників операторами ринку, що забезпечують харчування школярів освітніх закладів у порівнянні із закладами ресторанного господарства (таблиця).

Таблиця – Аналіз підходів до вибору постачальників харчових продуктів для операторів ринку

Критерії вибору постачальників	Оператори ринку	
	Заклади ресторанного господарства	Підприємства, що забезпечують організацію харчування школярів
Діяльність постачальника	Обов'язкова реєстрація підприємства відповідно до вимог законодавства України	Обов'язкова реєстрація підприємства відповідно до вимог законодавства України. Додатковою вимогою є обов'язкова реєстрація постачальника в Державному реєстрі потужностей операторів ринку та підтвердження можливості виконання зобов'язань (копія подібного договору, відгук контрагента, тощо).
Асортимент товарів	Наявність необхідних товарів у прайс-листі. Можуть легко замінюватися на подібні. Незначна різниця складу продукту не є критичною.	Наявність необхідних товарів у прайс-листі. Незначна різниця складу продукту є критичною через законодавчі обмеження використання таких продуктів як сіль, цукор, спеції, тощо. Заміна аналогічними продуктами не завжди можлива.
Ціна товарів	Підприємство самостійно визначається з прийнятним рівнем цін.	Підприємство орієнтується на середньостатистичний рівень цін, що діє в області, відповідно до сайту Державної служби статистики України [9]
Фінансові умови	Цікавить форма розрахунків: – 100 % передоплата; – часткова передоплата; – відтермінування платежів; Перевага віддається постачальникам з максимально можливим відтермінуванням платежів.	Цікавить форма розрахунків: – 100 % передоплата; – часткова передоплата; – відтермінування платежів; Перевага віддається постачальникам з максимально можливим відтермінуванням платежів.
Графік поставки товарів	Підприємство має можливість формувати меню виходячи з наявних продуктів. Незначні збої в поставках продуктів не завжди носять критичний характер.	Підприємство керується меню, затвердженим міським/районним Управлінням Головного Управління Держпродспоживслужби, відхилення від якого спричиняють відхилення в нормах харчування. Збої в поставках продуктів харчування є недопустимими та критичними.
Якість обслуговування	Наявність швидкої комунікації; наявність додаткових послуг; відповідне оформлення документів; вчасна передача документів.	Наявність швидкої комунікації; наявність додаткових послуг; відповідне оформлення документів; вчасна передача документів.
Дотримання постачальниками вимог поведінки з продуктами харчування згідно законодавства	Підприємство самостійно здійснює оцінку постачальника щодо відповідності вимогам законодавства шляхом запиту відповідних (що є доказом) документів, онлайн екскурсій/аудитів чи виїзних екскурсій/аудитів.	Підприємство самостійно здійснює оцінку постачальника щодо відповідності вимогам законодавства шляхом запиту відповідних (що є доказом) документів, онлайн екскурсій/аудитів чи виїзних екскурсій/аудитів. Обов'язковою вимогою є наявність відповідних (що є доказом) документів про впровадження системи НАССР та наявність

		Акта, складеного в поточному році за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного контролю (інспектування) стосовно додержання операторами ринку вимог законодавства про харчові продукти та корми, здоров'я та благополуччя тварин. Додатково перевіряється контролюючим органом.
Екологічна безпека товарів	Відповідність товарів нормам екологічної безпеки.	Відповідність товарів нормам екологічної безпеки.
Перелік постачальників	Затверджується керівником підприємства	Затверджується керівником підприємства та погоджується з керівником міського/ районного Управління Головного Управління Держпродспоживслужби.

Авторська розробка

Відповідно до наведених даних у таблиці можемо зробити висновок, що підприємці, які здійснюють діяльність, не пов'язану із забезпеченням харчування школярів, діють в межах законодавства, але мають широкий вибір товарів та постачальників і не потребують узгоджень з контролюючими органами. Тобто, заклади ресторанного господарства самостійно вибирають постачальників для співпраці та беруть на себе всі ризики пов'язані з цим. На відміну від них, оператори ринку, що забезпечують харчування школярів, з метою мінімізації своїх ризиків узгоджують постачальників з контролюючими органами і лише після цього приймають рішення про укладання договорів.

На рисунку 2 представлено етапи вибору постачальників операторами ринку, що забезпечують та організують харчування дітей в закладах освіти та закладах ресторанного господарства, на якому можливо відслідкувати їх відмінності.

Як бачимо з рисунку 2, для операторів ринку, що забезпечують харчування школярів, шлях до підписання договорів з постачальниками більш складний і тривалий.

Формування переліку постачальників відбувається на основі аналізу їх діяльності за вимогами (див. таблиця) який включає додаткове дослідження продуктів харчування.

Для погодження постачальників контролюючим органам подається порівняно значний перелік документів, який включає: перелік постачальників, який містить повну інформацію про контрагентів; копію повідомлення про внесення підприємства до Єдиного державного реєстру операторів ринку; копію Акта складеного в поточному році за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного контролю (інспектування) стосовно додержання операторами ринку вимог законодавства про харчові продукти та корми, здоров'я та благополуччя тварин; копії документів, що підтверджують впровадження системи НАССР на підприємстві; результати тестувань зразків продукції. Тільки після погодження переліку постачальників контролюючим органом, він затверджується керівником підприємства та здійснюється укладання договорів.

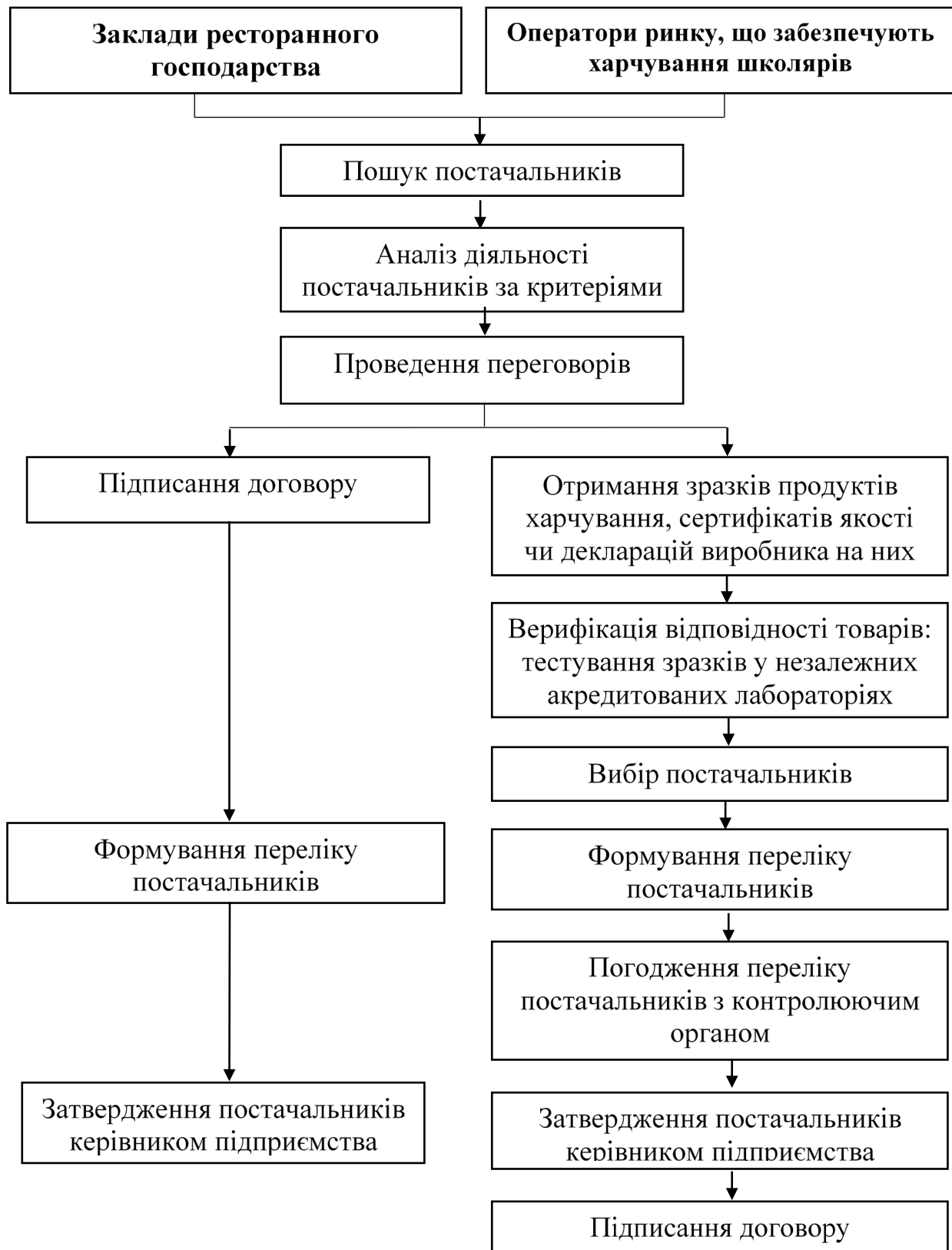

Рисунок 2 - Етапи вибору постачальників для різних операторів ринку
 Авторська розробка

Висновки. Таким чином, визначено, що зовнішні фактори суттєво обмежують асортимент продукції для харчування школярів та вибір постачальників. На основі досліджень Комунального підприємства шкільного харчування «Мрія» Охтирської міської ради розроблена блок-схема процесу

планування закупівель, вибору та затвердження постачальників. Встановлено, що підхід до вибору постачальників і етапів їх відбору суттєво відрізняється. Вимоги до підприємств, що забезпечують харчування школярів більш жорсткі.

Отже, додаткові етапи, що присутні в процесі вибору та затвердження постачальників, є запорукою співпраці з надійними партнерами, надають впевненості в закупівлі безпечних продуктів харчування та виробництві якісного і безпечного кінцевого продукту для споживання школярами.

Література:

1. Няньковський С. Л., Яцула М. С., Чикайло М. І., Пасечнюк І. В. Стан здоров'я школярів в Україні. *Здоров'я ребенка*. 2012. № 5. С. 40–56.

2. Горбань Ю. Скільки і чого їсти: МОЗ вперше за 18 років змінив норми харчування. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2364660-skilki-i-cogo-isti-moz-vperse-za-18-rokiv-zminiv-normi-harcuvanna.html> (дата звернення : 24.11.2023).

3. Effect of changes to the school food environment on eating behaviours and/or body weight in children: A systematic review / Driessen C. E., et al. // *Obesity Reviews*. 2014. Vol.15. P. 968–982.

4. Peresichnyi M., Peresichna S., Sobko A., Tiurikova I. Scientific and methodological aspects of nutrition design for schoolchildren. // *Food Science and Technology*. Vol.15. Issue 1/ 2021. P. 15-27. DOI: <https://doi.org/10.15673/fst.v15i1.1966>.

5. Кучер Ю.Е., Логвиненко Н.І. Основні заходи поліпшення якості та безпеки харчової продукції. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип.13. С. 558 – 561.

6. Пересічний М. І., Карпенко П. О., Хлібійчук В. О. Наукова концепція організації раціонального харчування учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів. *Проблеми харчування*. 2012. № 1-2. С. 33–35.

7. Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. Постанова Кабінету міністрів України від 24 березня 2021 р. № 305. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення : 24.11.2023).

8. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205 25.09.2020 № 2205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text> (дата звернення : 24.11.2023).

9. Державної служби статистики України URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення : 24.11.2023).

Abstract. *The paper considers external factors influencing the process of choosing suppliers of products for catering schoolchildren. A flowchart of the process of planning purchases, selecting and approving suppliers based on the results of research at an existing enterprise has been developed. A comparative analysis is carried out and the approach and stages of choosing suppliers for enterprises that organize meals for schoolchildren and restaurant establishments are justified.*

Keywords: *selection of suppliers, food products, catering for schoolchildren, restaurant establishment, stages of supplier selection*